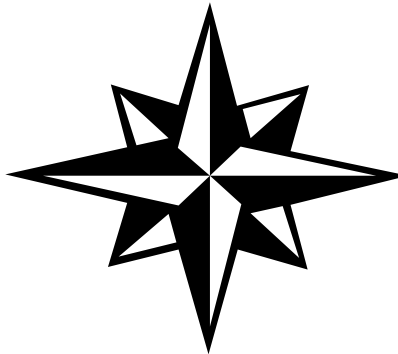

*Теоретичні і прикладні напрямки
розвитку туризму та рекреації
в регіонах України*

*Матеріали
V міжнародної науково-практичної
конференції*

4-5квітня 2019 року

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградська обласна державна адміністрація
Льотна академія Національного авіаційного університету
Український державний центр національно-патріотичного
виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді
Федерація спортивного туризму України

Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України

Матеріали
V міжнародної науково-практичної конференції

4-5 квітня 2019 року

Кропивницький – 2019

УДК 379.85

*Друкується згідно з рішенням Вченої ради Льотної академії
Національного авіаційного університету
(протокол № 2 від 03 березня 2019 року)*

Головний редактор:

Неділько С.М. – доктор технічних наук, професор, начальник Льотної академії Національного авіаційного університету

Редакційна колегія:

Залевський А.В. – кандидат технічних наук, доцент
Ковальський В.С. – доктор економічних наук, професор
Колотуха О.В. – доктор географічних наук, доцент
Лещенко Г.П. – кандидат географічних наук, професор
Любіцева О.А. – доктор географічних наук, професор
Наровлянський О.Д. – кандидат педагогічних наук
Топольний Ф.П. – доктор біологічних наук, професор
Чумак О.О. – доктор юридичних наук
Яворська В.В. – доктор географічних наук, професор

Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України» // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – ЛА НАУ, 2019. – 386 с.

У матеріалах конференції розглядаються економічні проблеми туризму, менеджмент та маркетинг в туризмі, питання щодо географічних аспектів туризму та рекреації, теоретичні, методичні та організаційні основи спортивного туризму та активної рекреації, психолого-педагогічні та правові аспекти туризму та рекреації, підготовка фахівців з туризму, екологічні аспекти туризму та рекреації, наукові засади краєзнавчого туризму

©Льотна академія НАУ, 2019

Аналіз туристичних потоків між Україною та Туреччиною

У статті здійснюється аналіз сутності поняття «туристичні потоки» та підходів щодо їх статистичного вимірювання. Аналізується динаміка та цілі туристичних потоків між Україною та Туреччиною, визначаються чинники, що впливають на розвиток міжнародного туризму між країнами-сусідами, а також здійснюється аналіз перспектив розвитку українсько-турецьких відносин в контексті розвитку міжнародного туризму.

Ключові слова: туристичні потоки, міжнародний туризм, динаміка туристичних потоків.

Жиделева А., Пацюк В. Анализ туристических потоков между Украиной и Турцией. В статье проводится анализ сущности понятия «туристические потоки» и подходов к их статистическому измерению. Анализируется динамика и цели туристических потоков между Украиной и Турцией, определяются факторы, влияющие на развитие международного туризма между странами-соседями, а также осуществляется анализ перспектив развития украинско-турецких отношений в контексте развития международного туризма.

Ключевые слова: туристические потоки, международный туризм, динамика туристических потоков.

Zhydelieva A., Patsiuk V. Analysis of tourist flows between Ukraine and Turkey. The article analyzes the essence of the concept of "tourist flows" and approaches to their statistical measurement. The dynamics and goals of tourist flows between Ukraine and Turkey are analyzed, factors determining the development of international tourism between neighboring countries are determined, as well as an analysis of the prospects of the development of Ukrainian-Turkish relations in the context of the development of international tourism.

Key words: tourist flows, international tourism, dynamics of tourist flows.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується інтенсифікацією розвитку туристичного бізнесу. Налагодження міжнародного туризму сприяє не лише економічному розвитку країн, а й міждержавному співробітництву у зовнішньополітичній сфері, у сфері налагодження міжкультурних зв'язків, сприяє обміну досвідом у веденні туристичного бізнесу тощо.

Туреччина – це одна з найпопулярніших країн відпочинку для туристів з усього світу, яка гармонійно комбінує східний колорит та західний сервіс відпочинку. Сьогодні одним із пріоритетних завдань Міністерства культури та туризму Турецької Республіки є створення світового бренду – «Туреччина-курорт» та зайняття лідируючих позицій на світовому туристичному ринку.

Згідно даних Адміністрації Державної прикордонної служби України Туреччина є країною, яка входить до ТОП-10 країн, громадяни якої найчастіше в'їжджають до України [8].

Україна, будучи державою-сусідом Туреччини, є однією з країн Європи, яка має вигідне географічне розташування та володіє цілою низкою історичних, природних та етнічних ресурсів для формування різноманітних туристичних маршрутів, проте туризм як окремий економічний сектор потребує інтенсивного розвитку та інвестицій. У зв'язку із декларуванням в положеннях Закону України «Про туризм» пріоритетності туризму як одного з напрямів розвитку економіки та культури, досвід Туреччини у розвитку туристичної інфраструктури є корисним для нашої країни.

Саме тому на сьогодні Україна та її південний сусід інтенсивно налагоджують міжнародну співпрацю як у сфері туризму, так і в інших сферах суспільного життя. Надзвичайного значення набуло укладення Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про умови взаємних поїздок громадян від 01 серпня 2012 р. [15], якою було встановлено безвізовий режим для громадян України та Туреччини, що значно інтенсифікувало туристичні потоки між нашими країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування туристичних потоків, їх структуру та методику статичного вимірювання досліджували Т. Афонченкова, Е. Вільямс, Р. Зелінські, М. Мальська, Н. Матвієнко, О. Карягін, С. Медлік. Серед науковців, які в своїх наукових працях досліджували різні аспекти туристичної діяльності в Турецькій Республіці, можна відзначити: В. Воскресенського, Т. Горячкіну, С. Романцову, О. Романова, О. Погорелова, С. Юрченко та інших. Дослідженням тенденцій та перспектив розвитку туристичних потоків між Україною та Туреччиною займалися вчені та аналітики: О. Бордун, Т. Вітенько, М. Воротнюк, О. Лієв, Н. Матвієнко, Ю. Самойлов та інші.

Формування мети дослідження. Метою дослідження є аналіз динаміки та цілей туристичних потоків між Україною та Туреччиною, визначення чинників, які впливають на розвиток міжнародного туризму між країнами-сусідами, а також аналіз перспектив розвитку українсько-турецьких відносин в контексті розвитку міжнародного туризму.

Методи та організація дослідження. В рамках даного дослідження були використані наступні методи: формально-логічні методи (аналіз, синтез, дедукція, індукція (використані для розкриття поняття «туристичні потоки» та його сутності); формально-правовий (був застосований при дослідженні нормативно-правової бази, яка регулює туристичні формальності між Україною та Турецькою Республікою); статистичні та математичні методи аналізу (були застосовані з метою вивчення динаміки туристичних потоків між Україною та Туреччиною за певний проміжок часу).

Виклад основного матеріалу. Сьогодні міжнародний туризм – це пріоритетний напрямок сучасної економіки переважної більшості країн світу. У міжнародній практиці прийнято виділяти два основних типи туризму [2]:

в'їзний, або іноземний (*inbound*), та виїзний, або зарубіжний (*outbound*), основними відмінностями між якими є напрямки туристичного потоку.

Під поняттям «туристичний потік» прийнято розуміти напрямок переміщення певної кількості туристів в рамках певного проміжку часу [7]. Слід зазначити, що проведення обліку потоків туристів між окремими регіонами – це найважливіший фактор, що дає можливість розглядати окремі структурні елементи туристичної індустрії як цілісної системи, а не як низку деяких не пов'язаних між собою частин. З цього випливає, на думку Т.М. Афонченкової, що туристичний потік є формою взаємодії між місцем призначення, де є пропозиція туристичних послуг і товарів, та місцем відправлення, де є попит або дефіцит послуг та товарів [1]. Більш того, туристичним потокам не є характерним стихійне виникнення та існування, оскільки вони підпорядковані сукупності певних правил, знаходячись під постійним впливом первинних та вторинних факторів.

Так, первинні фактори пов'язуються з економічним станом того регіону, звідки відправляються туристи, і включають в себе такі показники, як рівень добробуту населення, його мобільність та право на відпочинок. До вторинних факторів слід відносити доступність дестинації призначення, наявні пам'ятки, рівень сервісу, що надається в місцях призначення. Т.М. Афонченкова зазначає, що вартість поїздки має таке ж важливе значення, як і маркетингова та рекламна стратегії приймаючої дестинації [1].

Слід підкреслити, що туристичні потоки є досить складним явищем, на яке впливають і безліч інших взаємопов'язаних факторів. Серед науковців було зроблено багато спроб проаналізувати їх та встановити правила, що регулюють розмір потоків між країнами. Так, в 1970 році було відібрано 14 країн, які протягом декількох років мали відносно стабільний потік туристів і на які припадала основна частина світової туристичної діяльності. Американські вчені Е. Вільямс та Р. Зелінські визначити чинники, які допомогли пояснити стабільність цих потоків, до яких були віднесені:

- по-перше, відстань між країнами (чим більше відстань, тим менше обсяг потоку);
- по-друге, міжнародні контакти (ділові, культурні зв'язки між країнами);
- по-третє, привабливі переваги однієї країни для жителів іншої.

Наступною спробою пояснити закономірності туристичних потоків стала побудова гравітаційної моделі, суть якої була визначена двома основними показниками. Перший з них включає в себе первинні і вторинні чинники, що пояснюють походження туристичних потоків. На думку М.П. Мальської, гравітаційна модель показує, що чим більше регіонів, що дають імпульс для утворення первинних і вторинних факторів, тим більшим потоки туристів між ними [7]. Другий показник носить стримуючий характер, оскільки ґрунтується на відстані між місцем відправлення та місцем призначення. При цьому тривалість і вартість поїздки значно впливають на

розміри потоків. При збільшенні відстані і вартості поїздки скорочується кількість туристів, які відвідують дестинацію.

О.І. Карягін зазначає, що існує певна кількість основних статистичних показників, якими характеризуються всі туристичні потоки [4]:

- по-перше, кількість прибуттів на територію тієї чи іншої країни;
- по-друге, показники туристичних доходів та витрат;
- по-третє, тривалість перебування туристів на території тієї чи іншої країни.

Для характеристики туристичних потоків важливими є як кількісні, так і якісні показники, які відображають особливості туристичних потоків та їх соціально-економічне значення для розвитку міжнародного туризму в регіоні. Ці показники повинні враховувати такі характеристики туристичних потоків:

- 1) співвідношення між кількістю прибулих іноземних туристів з досліджуваної країни та кількістю громадян, які виїхали у цю ж країну з туристичною метою;
- 2) частку відповідних категорій туристів у загальному обсязі міжнародних туристів у регіоні;
- 3) загальні соціально-економічні тенденції відповідних міжнародних туристичних потоків.

На теперішньому етапі існує цілий комплекс методів вимірювання туристичних потоків, серед яких [7].

1. Статистичні дані імміграційних служб можна використати для аналізу розміру туристичного потоку за показниками чисельності людей при в'їзді або виїзді з певного місця. Природним є те, що зазначені дані характеризують лише міжнародний туризм та не враховують потоки внутрішнього туризму. Так, у місцях призначення ведення кількісного обліку туристів здійснюється в готелях та інших засобах розміщення шляхом заповнення туристами відповідних реєстраційних карток. Практика свідчить про те, що зазначений метод є неефективним, оскільки не враховує тих туристів, розміщення яких передбачає зупинку у родичів та друзів.

2. Опитувальні листи є розповсюдженим методом для збору статистичних даних про туристичні потоки, який використовується переважно у внутрішньому туризмі шляхом проведення опитування населення за місцем проживання. Результати таких опитувань надають інформацію про характер та тривалість поїздки, що вже відбулася, а також про витрати туристів та маршрути їх пересування. Крім того, в туристських зонах здійснюються опитування задля визначення кількості туристів, які відвідали ту чи іншу культурну пам'ятку.

3. Реєстраційні картки готелів із рядом додаткових питань, що цікавлять фахівців з туризму. Слід зазначити, що такі опитування організовуються серед вибіркової групи туристів, що надають відомості про себе, свій відпочинок та про те, яке враження на них справило місце відпочинку.

4. Статистичні дані про витрати отримуються в результаті безпосереднього опитування туристів, службовців готелів та постачальників туристичної продукції та послуг. Більш того, в процесі вивчення потоків міжнародного туризму відомості про витрати можуть бути надані банками, пунктами обміну іноземної валюти тощо.

5. Дані туристично-інформаційних центрів щодо кількості відвідувачів.

Отже, під поняттям «туристичний потік» прийнято розуміти напрямок переміщення певної кількості туристів в рамках певного проміжку часу. Характерними рисами туристичних потоків є наступні: 1) співвідношення між кількістю прибулих іноземних туристів з досліджуваної країни та кількістю громадян, які виїхали у цю ж країну з туристичною метою; 2) частка відповідних категорій туристів у загальному обсязі міжнародних туристів у регіоні; 3) загальні соціально-економічні тенденції відповідних міжнародних туристичних потоків.

Україна та Туреччина є країнами-сусідами, які тісно співпрацюють в різних сферах економічного, політичного та культурного життя, та в сфері туризму зокрема. Так, туристичні формальності між Україною та Туреччиною регулюються такими міжнародними двосторонніми угодами, як: Угода між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про взаємну відмову від оформлення віз для власників дипломатичних, службових або спеціальних паспортів від 07 квітня 1994 р., Угода між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері туризму від 30 травня 1994 р., Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про умови взаємних поїздок громадян від 01 серпня 2012 р. [13, 14,15], а також актами національного законодавства обох країн.

Станом на 2018 р. між Туреччиною та Україною встановлено взаємний безвізовий режим для подорожей українських та турецьких громадян відповідно до положень ст. 3 Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про умови взаємних поїздок громадян від 01 серпня 2012 р. [15].

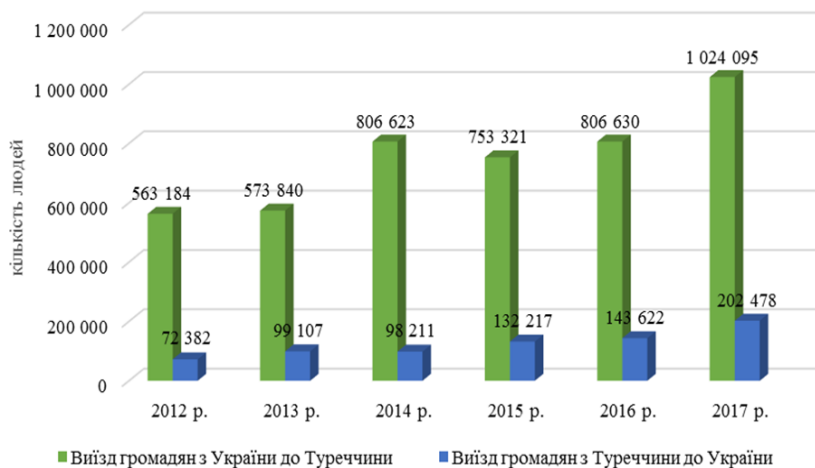
Туреччина вважається однією з найбільш привабливих країн для відвідування українцями. Так, відповідно до офіційних даних Міністерства інфраструктури України, Адміністрації Державної прикордонної служби України та Міністерства культури та туризму Турецької Республіки туристичні потоки з України до Туреччини за 2012-2017 рр. регулярно зростають, що відображено на рис. 1.

Зокрема, у 2017 р. спостерігався найбільший приріст українських туристів до Туреччини – 26,95%, склавши 1 024 095 чол. за 2017 р., що на 217 465 туристів більше, ніж у 2016 р.

Також спостерігається позитивна тенденція щодо динаміки зросту показників в'їзду громадян Туреччини в Україну протягом 2012-2017 рр. Так, у 2015 р. туристів із Турецької Республіки до України в'їхало 132 217 чол., що на 34,62% більше у порівнянні із 2014 р. (98 211 чол.). У 2016 р.

спостерігається незначне збільшення приросту туристів – всього 8,63% порівняно із 2015 р., склавши 143 622 чол. Проте за офіційними даними Адміністрації Державної прикордонної служби України у 2017 р. спостерігається найбільший приріст турецьких відвідувачів до України – 40,97%, склавши 202 478 чол. за 2017 р., що на 54 228 туриста більше, ніж у 2016 р. (143 622 чол.). Загалом за період з 2012 по 2017 роки чисельність туристів з Туреччини до України зроста майже втричі – на 179,73% з 72382 чол. до 202478 чол.

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків між Туреччиною та Україною

Щодо мети подорожей з України до Туреччини (табл. 1), то 95,8% припадає на приватні цілі, до яких відносяться і подорожі у форматі неорганізованого туризму, шопінг-тури, поїздки у особистих цілях (відвідування друзів та родичів) тощо.

На другому місці в структурі туристичних потоків до Туреччини громадян України складають поїздки з метою туризму. Слід зазначити, що у 2017 р. туристичні потоки до Туреччини склали 28 754 чол., що свідчить про негативну тенденцію спаду приїжджих з метою туризму на 57,2% у порівнянні із 2016 р. (45 211 чол.). Однак високі показники організованих туристичних потоків у 2016 році були пов'язані з політичним протистоянням між Туреччиною та Росією внаслідок чого туристичні поїздки з Російської Федерації були згорнуті, а турецька сторона демпінгуючи активно залучала наших співвітчизників.

Проте найбільш інтенсивно за останні роки зростають поїздки зі службовою метою, що підтверджується загальнодержавними тенденціями розвитку партнерських відносин в різних галузях економіки.

Таблиця 1

**Аналіз туристичних потоків з України до Туреччини за метою поїздки
за 2012-2017 рр., чол. [8, 9].**

Мета виїзду з України до Туреччини	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	% у 2017 р.	Приріст, % 2012/2017
Службова	6 035	5328	7213	6911	7003	14384	1,4	138,3
Туризм	17 694	19308	16711	24381	45211	28754	2,8	62,5
Приватна	539455	549204	782699	722029	754416	980957	95,8	81,8
Всього:	563184	573840	806623	753321	806630	1024095	100	81,8

Аналіз динаміки туристичних потоків з України до Туреччини свідчить про тенденцію ескалації показників виїзду українців протягом 2012-2017 р., в цілому за означений період приріст туристичних потоків з України до Туреччини зріс на 460911 осіб (81,8%).

Аналізуючи офіційні статистичні дані Адміністрації Державної прикордонної служби України щодо мети поїздок з Туреччини до України (табл. 2), можна констатувати, що майже половина поїздок здійснюється з приватною метою, сюди належить відвідування друзів та родичів. Однак домінуючу більшість в приватних поїздках складають особи чоловічої статі, які дуже часто відвідують Україну з метою знайомства з молодими жінками. В цілому кількість поїздок з приватною метою зросла втричі, на 199,7%.

Таблиця 2

**Аналіз туристичних потоків з Туреччини до України за метою поїздки
(за 2012-2017 рр.), чол. [8, 9]**

Мета в'їзду до України	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	% у 2017 р.	Приріст, % 2012/2017
Службова	8 588	12 381	12 483	17 804	16 881	17 301	8,54	101,5
Ділова	1 452	3 478	2 254	970	130	2 203	1,09	51,7
Туризм	8 851	7 813	7 344	9 218	9 109	11 312	5,59	27,8
Приватна	33 367	48 789	56 736	72 892	69 443	100006	49,40	199,7
Навчання	982	1 205	1 321	1 085	1 560	1 977	0,97	101,3
Релігійна	128	824	1 080	719	90	1 208	0,60	843,7
Культурний та спортивний обмін	9	18	19	6	9	15	0,01	66,7
Транзит	13 877	12 354	10 854	24 782	31 784	44 172	21,81	218,3
Інше	5 128	12 245	6 120	4 741	14 211	24 284	11,99	373,6
Всього:	72 382	99 107	98 211	132 217	143217	202478	100	179,7

Значну вагу мають транзитні поїздки (21,8% від загальної чисельності), що обумовлено тим, що громадяни Туреччини часто транзитом

через Україну здійснюють поїздки до Білорусії, Польщі, Прибалтики та країн Північної Європи. Доволі чисельною є частка службових поїздок (8,54%). Слід зазначити, що в цілому туристичні потоки із службовою метою у 2017 р. зросли на 101,5% у порівнянні із показниками 2012 р. Незначними є туристичні потоки з діловою, релігійною метою та з метою навчання. Надзвичайно низькими є подорожі до України з метою культурного та спортивного обміну – всього від 6 до 19 туристів протягом 2012-2017 рр.

Найвні значні коливання у структурі туристичних потоків з діловою метою між Туреччиною та Україною, оскільки найбільші показники спостерігаються у 2013 р. – 3 478 чол., однак до 2016 р. характерним є стрімке падіння показників турпотоків – 130 чол., що є найнижчим показником за 2012-2017 рр. Так, у 2015 р. негативна динаміка порівняно із 2014 р. склала –132,4%, а в 2016 р. негативне значення турпотоків порівняно із 2015 р. склало аж 646%. У 2017 р. спостерігається стрімке зростання туристичних потоків з діловою метою – 2 203 чол., що в 17 разів більше, ніж у 2016 р. (130 чол.).

За період 2012-2017 рр. найбільш високі темпи зростання характерні для поїздок з релігійною метою – 843,7%, однак на фоні загального туристичного потоку їх чисельність не настільки висока – 1208 осіб (0,6% від загальної кількості) для того, щоб говорити про якісь сталі тенденції. Доволі високими темпами зростають транзитні потоки (218,3%), потоки з приватною метою (199,7%). Динамічно також зростають потоки зі службовою метою (101,5%) та задля навчання (101,3%).

Потоки власне з туристичною метою у загальній структурі туристичних потоків обіймають п'яту позицію, їх частка складає 5,59%, однак темпи зростання цих потоків є найнижчими – 27,8%, хоча це також є дуже позитивним показником.

Можна дійти висновку, що в цілому з 2012 р. спостерігається позитивна динаміка туристичних потоків з Туреччини до України з незначними коливаннями у 2016 р. За даний період загальні темпи зростання туристичних потоків склали 179,7%.

Якщо ж порівнювати чисельність туристів з між Україною та Туреччиною, то потоки з України вищі в більш ніж 5 разів, ніж з Туреччини до України, в той же час як для потоків з України до Туреччини, так і з Туреччини до України спостерігається стрімке динамічне зростання.

Переважає більшість українських туристів (понад 99%) потрапляє до Туреччини за допомогою авіаційного транспорту. Пасажирські перевезення морськими поромами, які час від часу запускає українська поромна компанія Ukrferry (наприклад, 9 квітня 2017 року між Чорноморськом та стамбульським портом Хайдарпаша розпочато регулярні рейси), а також пасажиропотоки наземним транспортом із сусідніх Болгарії та Греції, хоча й існують, але значного вкладу в загальну картину не вносять.

Значна кількість громадян України, які відвідують Туреччину, перевозяться чартерними авіарейсами, що здійснюються на замовлення

туроператорів. Однак такі рейси виконуються лише в сезон масових туристичних потоків, тобто у теплу пору року. Відтак туристам, які прагнуть відвідати Туреччину в поза сезонний період, доводиться розраховувати на регулярні авіарейси як українських, так і турецьких авіакомпаній, що здійснюють перевезення між Україною та Туреччиною.

Міжурядову угоду про авіаційне сполучення між нашими державами складено так, що для регулярних рейсів на території Туреччини передбачено лише 2 пункти прибуття: Стамбул та Анкара. Отже, при подорожах до всіх інших турецьких аеропортів пасажиром, що слідує авіатранспортом із України до Туреччини, доведеться робити пересадку, наприклад, у Стамбулі.

Наразі регулярне авіаційне сполучення між нашими державами здійснюють 4 авіакомпанії: 2 Turkish Airlines та Atlasglobal, та 2 українські: МАУ та Атласджет Україна - дочка турецької авіакомпанії Atlasjet, що здійснює рейси під брендом Atlasglobal. Всі 4 авіакомпанії літають до Стамбула, три з них здійснюють хабові перевезення через стамбульські аеропорти ім. Ататюрка (Turkish Airlines, Atlasglobal) та Сабіхі Гьокчен, розташованому в азійській частині колишньої столиці Оттоманської Порти (Pegasus) [11].

В рамках двосторонніх українсько-турецьких міжнародних форумів було окреслено сукупність перспективних напрямків розвитку туристичного сектору Україною за сприяння турецьких партнерів. Серед них:

1. Впровадження екскурсій для туристів із Туреччини турецькою мовою. Це є одним із пріоритетних напрямків українсько-турецьких відносин в контексті розвитку туризму, який потребує опрацювання. Так, практика свідчить про те, що сьогодні відвідування українськими туристами Туреччини можливе навіть без знання англійської мови, оскільки турецький туристичний сектор (готелі, працівники туристичних фірм тощо) володіють російською мовою, яку розуміють та вільно володіють українці. Проте значною проблемою для турецьких громадян під час відвідування України є мовний бар'єр, з яким вони стикаються: українці не спілкуються англійською мовою, а тим паче турецькою. Саме тому впровадження екскурсій турецькою мовою в найбільш відвідуваних історико-культурних центрах України є надзвичайно доцільним та сприятиме притоку туристів із Туреччини.

2. Розповсюдження інформації про Україну. Сьогодні проблемою туристичного сектору України є недостатня популяризація країни та її туристичних принад, як результат зменшення або відсутність бажаного потоку туристів до тих міст, які є туристичними візитівками нашої країни – Львова, Одеси, Києва, Чернівців тощо.

3. Розвиток туристичної інфраструктури. В рамках міжнародного форуму «Україна-Туреччина: сусідство та партнерство» було зазначено, що однією із найважливіших проблем України у галузі туризму є неналагоджена туристична інфраструктура, яка б була розрахована на відпочинок туристів з урахуванням різноманіття смаків гостей [5]. Саме тому перспективним для України є розбудова великих готельних комплексів, які б надавали

максимальну кількість послуг, які б викликали бажання у гостей якомога більше часу проводити в межах території відпочинку.

Для розвитку українсько-турецьких відносин в сфері туристичного бізнесу перспективним є влиття інвестицій турецьких компаній в об'єкти туристичної інфраструктури, для чого, як показує досвід Турецької Республіки, необхідним є впровадження пільгових умов оподаткування, які б розповсюджувалися на період розвитку та будівництва об'єктів туристичної інфраструктури, що, по-перше, сприятиме стимулюванню іноземних інвестицій із Туреччини для фінансування проектів, по-друге, надасть можливість українським компаніям пережити «перехідний період» – від моменту капіталовкладень до моменту отримання прибутку від проектів.

4. Впровадження державних програм. На сьогодні в Україні майже відсутні державні програми у туристичній сфері, саме тому одним із напрямків міжнародного українсько-турецького співробітництва є розробка та впровадження спільних програм у галузі туризму, або хоча б отримання досвіду від їх впровадження.

Слід зазначити, що ще одним напрямком українсько-турецьких відносин є медичний туризм. Так, спільною програмою Міністерства економіки та Міністерства здоров'я Турецької Республіки та за підтримки Української асоціації медичного туризму «Сучасні тенденції та перспективи розвитку медичного та оздоровчого туризму та туристичної галузі між Україною та Туреччиною» було запроваджено можливість отримання українськими громадянами якісного та ефективного медичного обслуговування, а також проходження реабілітації та оздоровлення на термальних курортах Туреччини [3].

Висновки і перспективи подальших пошуків у цьому напрямку. Досвід розвитку в'їзного туризму в Туреччині може бути корисним для України щодо залучення потоків іноземних туристів. Саме тому протягом останніх років між Україною та Турецькою Республікою все інтенсивніше зміцнюється співробітництво в економічній сфері, де туристичному сектору приділяється особлива увага.

Серед перспективних напрямків розвитку українсько-турецьких відносин в контексті туризму можна назвати: по-перше, розвиток медичного туризму; по-друге, обмін досвідом між Україною та Туреччиною щодо впровадження державних програм з розвитку туристичної інфраструктури; по-третє, впровадження екскурсій для турецьких громадян їх рідною мовою в найбільших туристично-привабливих центрах – Львові, Києві, Одесі тощо та популяризація інформації про Україну як туристичну країну; по-четверте, розвиток туристичної інфраструктури України за допомогою впровадження пільгового оподаткування на туристичні проекти та залучення турецьких іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Афонченкова Т.М. Менеджмент і маркетинг туризму: навчальний посібник / за ред. Т.М. Афонченкової. – К.: Видавництво «Ліра-К», 2015. – 364 с.
2. Бордун О. Аналіз міжнародних туристичних потоків України / О. Бордун // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2013. – Випуск 43. – Ч. 2. – С. 137-146.
3. Вітенько Т. Туреччина: лікування, оздоровлення, туризм / Т. Вітенько // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svoboda.te.ua/turechchyna-likuvannya-ozdorovlennya-turyzm/> (Дата звернення: 09.03.2018 р.).
4. Карягін Ю.О. Маркетинг турпродукту: підручник / за ред. Ю.О. Карягіна. – К.: Кондор, 2016. – 394 с.
5. Комарова О. Чому Україна потрібна Туреччині? / О. Комарова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28198006.html> (Дата звернення: 09.03.2018 р.).
6. Лів О.С. Основні напрям державної політики Турецької республіки у сфері туризму / О.С. Лів // Економіка Криму. – 2014. – № 38 (43). – С. 18-24.
7. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк та інші. – К.: Знання, 2014. – 661 с.
8. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/> (Дата звернення: 10.03.2018 р.).
9. Офіційний сайт Посольства України в Турецькій Республіці // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://turkey.mfa.gov.ua/ua/ukraine-tr/tourism> (Дата звернення: 09.03.2018 р.).
10. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-vr> (Дата звернення: 26.02.2018 р.).
11. Самойлов Ю. Зима й міжсезоння в Туреччині // Український туризм. – 2017. - №6. – С. 34-39.
12. Туристична стратегія розвитку Туреччини до 2023 року / Міністерство культури і туризму Туреччини. Офіційний сайт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kultur.gov.tr/genel/text/eng/TST2023.pdf> (Дата звернення: 08.03.2018 р.).
13. Угода між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про взаємну відмову від оформлення віз для власників дипломатичних, службових або спеціальних паспортів від 07 квітня 1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/792_078 (Дата звернення: 09.03.2018 р.).
14. Угода між Урядом України і Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері туризму від 30 травня 1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/792_010 (Дата звернення: 09.03.2018 р.).
15. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про умови взаємних поїздок громадян від 01 серпня 2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/792_078 (Дата звернення: 09.03.2018 р.).